

การปรับเปลี่ยนวิถีทางประเพณีพิธีกรรม ความเชื่อ และอัตลักษณ์ของชาวไทใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่

The Adaptation of Shan Traditions, Ceremonies, Beliefs and Identity among the Shan People in Chiang Mai

พรณิดา ชัณหพัทธ์*
นันทชัยญา มหาจันทร์**, Ph.D.

บทคัดย่อ

อัตลักษณ์ของชาวไทใหญ่เป็นสิ่งที่เชื่อมโยงกับวัฒนธรรม เมื่อมีการปรับเปลี่ยนวิถีทางประเพณีพิธีกรรมและความเชื่อของชาวไทใหญ่ ในมิติที่สัมพันธ์กับปัจจัยด้านแผนนโยบายที่เกี่ยวข้อง สังคม และเศรษฐกิจ อัตลักษณ์ของชาวไทใหญ่ก็ปรับเปลี่ยนไปในลักษณะต่าง ๆ ด้วยเช่นกัน ซึ่งเป็นการปรับตัวบนทางอัตลักษณ์สู่สังคมและวัฒนธรรมภายนอกด้วย การแสดงออกถึงอัตลักษณ์ใหม่ในการเป็นส่วนหนึ่งของรัฐไทยผ่านทางประเพณีพิธีกรรม รวมถึงการผลิตซ้ำ สร้างใหม่ หรือฟื้นฟูทางประเพณี ทั้งนี้ ก็เพื่อนำเสนออัตลักษณ์ของตนเองโดยมุ่งหมายให้คนในสังคมไทยตระหนักถึงคุณค่าและยอมรับในการดำรงอยู่ร่วมในสังคมเดียวกัน รวมทั้งเพื่อเรียกร้องสิทธิต่าง ๆ ให้แก่ชาติพันธุ์ของตนเอง ทางด้านผลของการปรับเปลี่ยนทางอัตลักษณ์สู่สังคมและวัฒนธรรมภายนอกของชาวไทใหญ่นั้น มีทั้งผลต่อสังคมไทยและผลต่อตัวชาวไทใหญ่เอง ผลที่มีต่อสังคมไทย คือ ทำให้เกิดองค์กรต่าง ๆ ที่ให้ความช่วยเหลือและเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับชาวไทใหญ่ และทำให้เกิดองค์ความรู้จุดประกายให้เกิดงานวิจัยเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่เพิ่มขึ้น ส่วนผลที่มีต่อชาวไทใหญ่ คือ หน่วยงานภาครัฐให้ความช่วยเหลือดูแลเรื่องสิทธิของชาวไทใหญ่

* นิสิตบัณฑิตศึกษา หลักสูตรปริญญาตรีบัณฑิต สาขาไทยศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

และชาวไทใหญ่ก็กลายเป็นผู้อุปถัมภ์ทางพุทธศาสนากลุ่มใหม่ และทางวัดต่าง ๆ ก็เปิดรับประเพณีของชาวไทใหญ่เพิ่มขึ้น

คำหลัก: อัตลักษณ์, ประเพณีพิธีกรรมและความเชื่อ, ไทใหญ่

Abstract

The Shan's identity was linked to their culture. The Shan people's adaptation of traditions, ceremonies and beliefs in relation to tourism development policies and socioeconomic conditions was followed by the adaptation of their identity. Their identity was adapted to outside society and culture through the creation of a new identity to be part of the Thai State via traditions and ceremonies, as well as the reproduction, reconstruction or restoration of their traditions. Their new identity was intended to make people in Thai society recognize their value and accept their co-existence in the same society, in addition to claiming rights for their ethnicity. Furthermore, adaptation of their identity to outside society and culture had impacts on both Thai society and themselves. One of the impacts on Thai society was the birth of organizations providing assistance for the Shan people and publicizing information about them. The other impacts were knowledge gained about this ethnicity and the spark for more research about it. As for the impacts on the Shan people, many government agencies provided assistance for them and took care of their rights. The other effects were the fact that the Shan people became a new group of Buddhism patrons, and the Buddhist temples were more open to Shan traditions.

Keywords: Identity, Traditions Ceremonies and Beliefs, Shan

บทนำ

“ไทใหญ่” เป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งของชนชาติไท มีถิ่นฐานกระจายอยู่ในภูมิภาคแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยตั้งถิ่นฐานอยู่มากที่สุดในรัฐฉานทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของสหภาพเมียนมาร์ จากบันทึกทางประวัติศาสตร์ได้ปรากฏหลักฐานว่า ชาวไทใหญ่มีการติดต่อกับชาวล้านนามาตั้งแต่อดีต ดังในสมัยพระญามังรายได้ขยายอาณาจักรล้านนาไปถึงเมืองไทใหญ่ (รัฐฉาน) และได้ให้โอรสคือ ขุนศรีอโศกครองเมืองนายนอันเป็นหัวเมืองไทใหญ่ นอกจากนี้ ก็มีการติดต่อกับค้าขายกันระหว่างชาวไทใหญ่และชาวล้านนามาโดยตลอด เช่น มีพ่อค้าไทใหญ่จากหัวเมืองต่าง ๆ ในพม่าขนส่งสินค้าบรรทุกหลังวัวหรือม้าเข้ามาในรูปของขบวนวัวต่างม้าต่าง อีกทั้งยังมีชาวไทใหญ่ที่เชี่ยวชาญการทำไม้สักจากพม่าได้เข้ามาทำมาหากิน โดยการตัดไม้สักล่องไปขายยังเมืองมะละแหม่ง ชาวไทใหญ่เหล่านี้มีจำนวนมากที่เข้ามาแล้วไม่กลับพม่าอีกเลย แต่ได้ตั้งถิ่นฐานอยู่ในเมืองไทยและกลายเป็นพลเมืองไทยไปในที่สุด (สายสม ธรรมธิ, 2538, หน้า 3)

เหตุการณ์ในอดีตที่ทำให้ชาวไทใหญ่อพยพเข้ามาในประเทศไทย ก็คือ ภายหลังจากที่พม่าได้รับเอกราชจากอังกฤษใน พ.ศ. 2491 เป็นต้นมา เกิดความขัดแย้งทางการเมืองการปกครองระหว่างกลุ่มอำนาจและกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ภายในประเทศพม่ามาโดยตลอด เนื่องด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ พยายามที่จะเรียกร้องเสรีภาพตามสนธิสัญญาปางหลวง และเหตุการณ์ดังกล่าวได้ทวีความรุนแรงเป็นการสู้รบ อีกทั้งเหตุการณ์ที่กองกำลัง MTA นำโดยขุนสายอมสลายกองทัพในปี พ.ศ. 2539 ทางกรมพม่าได้กวาดต้อนและปราบปรามราษฎรที่อาศัยอยู่ตามพื้นที่ต่าง ๆ อย่างหนัก เพื่อป้องกันไม่ให้ช่วยเหลือกองกำลังกู้ชาติที่หลงเหลืออยู่ ซึ่งเป็นผลให้ชาวไทใหญ่ทั้งที่เป็นทหารในกองกำลังกู้ชาติและราษฎรในเขตพื้นที่การต่อสู้ในรัฐฉานต้องละทิ้งถิ่นฐานเดิมเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยที่ปลอดภัยกว่า จากเหตุการณ์ในอดีตเป็นผลให้ชาวไทใหญ่ประสบความยากลำบากในการดำเนินชีวิตสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ทำให้มีกลุ่มผู้อพยพชาวไทใหญ่ต้องเดินทางเข้ามาหางานทำในประเทศไทยมากขึ้น ซึ่งส่วนมากมักจะเข้ามาในลักษณะของแรงงานข้ามชาติ และเป็นผลให้ในปัจจุบันชุมชนชาวไทใหญ่ที่อาศัยอยู่ในภาคเหนือของประเทศไทยมีจำนวนมากขึ้นในหลายจังหวัด โดยเฉพาะในเขตจังหวัดเชียงใหม่

ที่มีชายแดนติดกับรัฐฉานของสหภาพเมียนมาร์ ชาวไทใหญ่ที่อพยพเข้ามาอาศัยในจังหวัดเชียงใหม่ มีอยู่ในหลายพื้นที่ ทั้งในชุมชนชายขอบและชุมชนในสังคมเมือง ชาวไทใหญ่เป็นชนชาติที่มีการแสดงออกในมิติการต่อสู้ทางการเมือง รวมทั้งการมีสำนึกทางตัวตนเพื่อแสวงหาอิสรภาพ และหลีกเลี่ยงหนีความเป็นพม่าในเวลาเดียวกัน ดังนั้น เครื่องมือการต่อสู้ทางหนึ่งก็คือ การใช้วัฒนธรรมในการนิยามความเป็นตัวตน และใช้กำหนดความสัมพันธ์กับผู้อื่นด้วยเช่นกัน กระบวนการทางวัฒนธรรมที่น่าสนใจ คือ การพยายามดึงเอาประเพณีพิธีกรรมมาใช้ประโยชน์ในการสร้างสำนึกทางชาติพันธุ์ของชุมชนไทใหญ่ และการอาศัยอยู่ในประเทศไทยก็ถือเป็นโอกาสที่ชาวไทใหญ่ได้แสดงออกถึงวัฒนธรรมที่บ่งบอกความเป็นอัตลักษณ์ของพวกเขาได้อย่างอิสระ

อัตลักษณ์ของชาวไทใหญ่เป็นเรื่องราวที่ผสมผสานระหว่างเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่แสดงถึงความเป็นชนชาติพันธุ์ไทที่มีวัฒนธรรมเป็นของตนเอง อัตลักษณ์เหล่านี้ได้แสดงออกในหลายรูปแบบไม่ว่าจะเป็น ตำนาน เพลง ศิลปะการแสดง ประเพณีพิธีกรรม ความเชื่อต่าง ๆ ที่สะท้อนถึงความเป็นตัวตนของพวกเขา และในบางช่วงเวลาชาวไทใหญ่ก็มีการผลิตซ้ำทางอัตลักษณ์โดยใช้สัญลักษณ์ทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะประเพณีพิธีกรรมเป็นเครื่องมือในการนำเสนออัตลักษณ์ของตน ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า อัตลักษณ์ของชาวไทใหญ่มีส่วนสัมพันธ์กับประเพณีพิธีกรรม ตลอดจนความเชื่อที่แฝงอยู่อย่างแนบแน่น

อย่างไรก็ตาม ประเพณีพิธีกรรมและความเชื่อ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมนั้นย่อมมีการปรับเปลี่ยนไปตามปัจจัยทางสังคมที่ผันแปรได้ตลอดเวลา ในปัจจุบันพบว่า ประเพณีพิธีกรรมต่าง ๆ ของชาวไทใหญ่ถูกนำมาปรับเปลี่ยนในรูปแบบใหม่และความหมายใหม่ ปรากฏการณ์เหล่านี้เองที่ทำให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของชาวไทใหญ่ในบริบทใหม่ที่ชัดเจนโดยเฉพาะในสังคมเมือง

ในสังคมเมือง อัตลักษณ์ของชาวไทใหญ่ได้ถูกเปลี่ยนแปลงความหมายครั้งสำคัญ เมื่อหน่วยงานของภาครัฐได้กำหนดให้ประเพณีพิธีกรรมของชาวไทใหญ่เป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดเชียงใหม่ ดังนั้น ประเพณีพิธีกรรมของชาวไทใหญ่จึงกลายเป็นบริบทของการสร้างอัตลักษณ์ชุดใหม่ของชาวไทใหญ่ที่สัมพันธ์กับกระแสทางสังคมอย่างต่อเนื่อง

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า ‘อัตลักษณ์’ เป็นสิ่งที่เชื่อมโยงกับวัฒนธรรม และวัฒนธรรมก็สามารถปรับเปลี่ยนไปตามปัจจัยแวดล้อมทางสังคมได้ตลอดเวลา เมื่อวัฒนธรรมปรับเปลี่ยน อัตลักษณ์ของชนชาติพันธุ์ไทใหญ่จึงปรับเปลี่ยนไปตามเช่นกัน

บทความนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาใน 3 ประเด็น คือ 1. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการปรับเปลี่ยนวิถีทางประเพณีพิธีกรรม ความเชื่อ และอัตลักษณ์ของชาวไทยใหญ่ 2. ลักษณะของการปรับเปลี่ยนวิถีทางประเพณีพิธีกรรม ความเชื่อ และอัตลักษณ์ของชาวไทยใหญ่ในกระแสความเคลื่อนไหวทางสังคม 3. ผลของการปรับเปลี่ยนทางอัตลักษณ์ของชาวไทยใหญ่ที่มีต่อสังคมไทยและตัวชาวไทยใหญ่เอง

วิธีการวิจัย

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “อัตลักษณ์กับการปรับเปลี่ยนวิถีทางประเพณีพิธีกรรมและความเชื่อของชาวไทยใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่” ซึ่งเป็นวิทยานิพนธ์ในหลักสูตรการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาไทยศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้แนวทางการศึกษาแบบมานุษยวิทยา (อาทิ แนวคิดอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ และการปรับตัวทางวัฒนธรรม) ซึ่งมีเนื้อหาศึกษาเกี่ยวกับประเพณีพิธีกรรมของชาวไทยใหญ่ รวม 12 ประเพณีที่เป็นประเพณีสำคัญในรอบปี คือ 1. ประเพณีปอยปีใหม่ไตและหลู้ข้าวใหม่ (ปีใหม่ไทใหญ่และทำบุญถวายข้าวใหม่) 2. ประเพณีเข้าवास (เข้าปริวาสกรรม) 3. ประเพณีหลู้ข้าวหย่ากู่ (ทำบุญถวายข้าวหย่ากู่) 4. ประเพณีปอยสง่าลง (บรรพชา) 5. ประเพณีขึ้นจองปีใหม่ (สงกรานต์) 6. ประเพณีปอยเจตี่ (ก่อเจดีย์ทราย) 7. ประเพณีแม่ผีเจ้าเมือง (เลี้ยงผีเจ้าเมือง) 8. ประเพณีเข้าหว่า (เข้าพรรษา) 9. ประเพณีแสนซอมโก่จาและแสนหัวศีล (ทำบุญให้แก่ผู้ล่วงลับและทำบุญเลี้ยงผู้อยู่ศีลในช่วงเข้าพรรษา) 10. ประเพณีต่างซอมต่อไหลง (ทำบุญใหญ่ก่อนออกพรรษา) 11. ประเพณีออกหว่า (ออกพรรษา) 12. ประเพณีหลู้สง่างานคำและปอยแค้ (ทอดกฐินและทำบุญถวายพื้น) โดยงานวิจัยนี้ใช้พื้นที่การศึกษาในชุมชนเมืองของตำบลศรีภูมิ อำเภอเมือง 2 ชุมชน ซึ่งได้แก่ ชุมชนชาวไทยใหญ่บริเวณวัดป่าเป้า และชุมชนชาวไทยใหญ่บริเวณ

วัดกุเฒ่า และพื้นที่ในชุมชนชายขอบของตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว 2 ชุมชน ซึ่งได้แก่ ชุมชนชาวไทยใหญ่บริเวณวัดนาหวาย และชุมชนชาวไทยใหญ่บริเวณวัดเวฬุวัน การศึกษานี้ครอบคลุมระยะเวลาที่ชาวไทยใหญ่ทั้งสองตำบลจัดงานประเพณีพิธีกรรมสำคัญดังกล่าวนับตั้งแต่ในปี พ.ศ. 2541 จนถึงปี พ.ศ. 2555

ผลการวิจัย

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการปรับเปลี่ยนวิถีทางประเพณีพิธีกรรม ความเชื่อ และอัตลักษณ์ของชาวไทยใหญ่

การปรับเปลี่ยนวิถีทางประเพณีพิธีกรรม ความเชื่อ และอัตลักษณ์ของชาวไทยใหญ่นี้มีส่วนสัมพันธ์กับปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ซึ่งสามารถจำแนกได้เป็น 5 ปัจจัย ดังนี้

ปัจจัยที่หนึ่ง ปัจจัยทางการเมืองการปกครอง ปัจจัยนี้เป็นปัจจัยที่มีความเชื่อมโยงกับแผนนโยบายการปฏิรูปการเมืองการปกครองไม่ว่าจะเป็นทางศาสนา ทางการศึกษา รวมถึงแผนนโยบายพัฒนาการท่องเที่ยว ซึ่งจะสรุปในแต่ละประเด็น ดังนี้

1) **การปฏิรูปทางศาสนา** การเมืองการปกครองแบบใหม่ นับตั้งแต่สมัยปฏิรูปการเมืองการปกครองในสมัยรัชกาลที่ 5 เป็นต้นมา เป็นระยะของการสถาปนาพุทธศาสนาและเบียดขับพื้นที่ของผี จึงทำให้เมืองเชียงใหม่กลายเป็นเมืองแห่งพุทธศาสนา ส่วนประเพณีตลอดจนความเชื่อทางผีของคนเมืองและคนไทใหญ่ในสังคมเมืองต่างก็ถูกลดบทบาทลง ทั้งนี้อาจกล่าวได้ว่า เมื่อมีการปฏิรูปการเมืองการปกครองรวมถึงการปฏิรูปทางศาสนา สภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนไปได้ส่งผลให้ชาวไทยใหญ่ในชุมชนเมืองเชียงใหม่ซึ่งอยู่ใกล้กับศูนย์กลางอำนาจการปกครองท้องถิ่นของรัฐจำต้องประนีประนอมทางอุดมการณ์ต่ออำนาจจากภายนอกดังกล่าว ที่เน้นความสำคัญของความเชื่อและประเพณีทางพุทธศาสนามากกว่าจารีตประเพณีท้องถิ่น ปัจจุบันความเชื่อทางผีของชาวไทยใหญ่ในสังคมเมืองจึงกลายเป็นเพียงส่วนเสริมบทบาทประเพณีของพุทธศาสนาเท่านั้น สภาพดังกล่าวทำให้พุทธศาสนาလာมาเป็นศาสนาของชาติ ซึ่งนอกจากจะมีแนวทางเดียวกันโดยถูกกำหนดจากส่วนกลางแล้ว ยังทำให้ความเชื่อตลอดจนประเพณีท้องถิ่นที่ไม่สอดคล้องกับจารีตจากส่วนกลางถูกลดบทบาทไปด้วยเช่นกัน

2) การปฏิรูปทางการศึกษา ซึ่งเริ่มในสมัยรัชกาลที่ 6 เป็นต้นมา ได้มีการเปลี่ยนชื่อกระทรวงธรรมการเป็นกระทรวงศึกษาธิการ การศึกษาแบบใหม่จึงกลายเป็นเรื่องของรัฐแต่ผู้เดียว มิใช่หน้าที่ของวัดอีกต่อไป ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการแยกศาสนาออกจากสังคมและวิถีชีวิตของผู้คน การเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษานี้ นับเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนทางความหมายของประเพณีพิธีกรรมและความเชื่อของชาวไทยใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเพณีปอยส่างลอง การแทนที่บทบาททางการศึกษาของโรงเรียนนี้ ทำให้แก่นความหมายของประเพณีพิธีกรรมและความเชื่อในปอยส่างลองปรับเปลี่ยนไป **โรงเรียนและครูเริ่มเข้ามาแทนที่วัดและเจ้าจ้อง (พระสงฆ์) ก็ถูกลดบทบาทหน้าที่ในการเป็นครูลงไป** ตลอดจนค่านิยมในการส่งเสริมให้บุตรหลานได้บวชเรียนก็เริ่มเสื่อมความนิยมลง โดยการศึกษาอันเป็นหน้าที่ของโรงเรียน ส่วนการบวชเพื่อศึกษาพระธรรมก็กลายเป็นเพียงส่วนประกอบหนึ่งของชีวิตและการสืบสานตามประเพณีเท่านั้น นอกจากนี้แล้ว ปัจจัยทางการศึกษามีส่วนทำให้ความเชื่อเรื่องผีของชาวไทยลดลง การที่ลูกหลานชาวไทยใหญ่ในเชียงใหม่ปัจจุบันได้รับโอกาสทางการศึกษาสูงขึ้นนี้เองที่มีส่วนทำให้พวกเขาเชื่อในสิ่งที่สามารถพิสูจน์ได้ กล่าวคือ เชื่อทางพุทธศาสนาซึ่งอยู่บนหลักการของเหตุผลมากกว่าความเชื่อทางผี

3) **แผนนโยบายพัฒนาการท่องเที่ยว** นับตั้งแต่การดำเนินตามแผนนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 1 ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2500 เป็นต้นมา เมืองเชียงใหม่มีความเจริญทางภาคธุรกิจและการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง ด้วยบทบาทในการเป็นเมืองท่องเที่ยวสำคัญนี้เอง ดังนั้น หน่วยงานภาครัฐจึงพยายามสนับสนุนให้เชียงใหม่เป็นเมืองท่องเที่ยวที่มีจุดเด่นทางความหลากหลายเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ และหนึ่งในนั้น ก็คือ “วัฒนธรรมของชาวไทยใหญ่” ด้วยปรากฏการณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนี้เองที่ทำให้วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กลายเป็นสินค้าที่สามารถทำรายได้หลักเข้าสู่เมือง เขต “ตัวเมือง” จังหวัดเชียงใหม่ในบริบทการท่องเที่ยวจึงได้กลายเป็นเขตการท่องเที่ยวหลักที่นักท่องเที่ยวต่างให้ความสนใจมากที่สุด ส่งผลต่อการ**ปรับเปลี่ยนและประดิษฐ์สร้างประเพณีพิธีกรรม**ของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ รวมถึงกลุ่มชาวไทยใหญ่เพื่อรองรับการท่องเที่ยว ชุมชนบริเวณวัดป่าเป้าและวัดกู่เต้าได้ กลายเป็น“แหล่งรวมตัวของ

ชาวไตใหม่¹ ที่ทับซ้อนบนพื้นที่ที่เคยเป็นชุมชนของชาวไทใหญ่ในอดีต” ประเพณี พิธีกรรมต่าง ๆ ของทางวัดจึงดำเนินไปในลักษณะ “ปรับเปลี่ยนรูปแบบและความหมาย” ด้วยการที่หน่วยงานรัฐนำเอา “วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์” มาเป็น จุดขาย เรื่องราวทางประเพณีพิธีกรรม ศิลปะการแสดง ตลอดจนความเชื่อต่าง ๆ ที่สืบทอดมาจากบรรพชนครั้งอดีตเหล่านี้จึงถูกนำมาผลิตซ้ำและปรับประยุกต์ใหม่ ให้เหมือนกับเป็นวิถีดั้งเดิม ดังเช่นที่ปรากฏในประเพณีปอยส่างลองซึ่งนับเป็น ประเพณีไทใหญ่ที่สำคัญที่ทางวัดป่าเป้าได้รื้อฟื้นขึ้นมา และปัจจุบันก็มีหลายวัดที่ ต่างพากันจัดงานประเพณีดังกล่าว อีกทั้งเนื่องด้วยผลจากแผนนโยบายพัฒนาการ ท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่และแผนนโยบายจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจึงทำ ให้งานปอยส่างลองวัดป่าเป้าที่จัดขึ้นเป็นวัดแรกในสังคมเมืองถูกบรรจุลงในปฏิทิน การท่องเที่ยว ซึ่งทำให้กำหนดการและระยะเวลาในการจัดงาน รวมถึงบทบาทของผู้ที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับงานนั้นเปลี่ยนไปตามแนวทางที่ตกลงร่วมกัน ระหว่างวัดและหน่วยงานของภาครัฐที่สนับสนุนงานประเพณีดังกล่าว นอกจากนี้ แล้ว เมื่อการท่องเที่ยวมีบทบาทในงานบุญของชาวไทใหญ่มากขึ้น ก็เป็นโอกาส ที่ชาวไทใหญ่ได้ใช้พื้นที่งานบุญในการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ของตนเองในการเป็น ส่วนหนึ่งของรัฐไทย เพื่อการดำรงอยู่อย่างมีศักดิ์ศรีภายในสังคม และเพื่อสิทธิ ประโยชน์ต่าง ๆ ที่จำเป็นในการดำเนินชีวิตต่อไป

ปัจจัยที่สอง ปัจจัยทางด้านความทันสมัยและเทคโนโลยี สภาวะความ ทันสมัยนอกจากจะทำให้เกิดการแยกสถาบันต่าง ๆ ออกจากสถาบันทางศาสนาแล้ว ยังส่งผลให้คนรุ่นใหม่เห็นห่างจากสถาบันทางศาสนาด้วยเช่นกัน ประการสำคัญ คือ **สภาวะความทันสมัยยังส่งผลให้ประเพณีและความเชื่อถูกลดทอนบทบาทลง** เนื่องด้วยปัจจุบันผู้คนทุกระดับสามารถเข้าถึงการบริโภคเทคโนโลยีได้โดยง่าย ไม่ว่าจะ เป็นสื่อทางโทรทัศน์ หรือแม้กระทั่งสื่อทางอินเทอร์เน็ตซึ่งการอยู่กับเทคโนโลยี ที่มากับความทันสมัยนี้เอง ที่เป็นปัจจัยทำให้คนรุ่นใหม่เห็นห่างจากศาสนาและ

¹ ไตใหม่ (ไตนอก) คือ คนไทใหญ่ที่เพิ่งอพยพเข้ามาในช่วง 10-20 ปีที่ผ่านมา ซึ่งเป็นกลุ่มไทใหญ่ ที่อพยพมาจากเมืองต่าง ๆ ในรัฐฉานเข้ามายังเมืองไทยในช่วงที่มีความขัดแย้งทางการเมืองอย่างหนัก (หลังปี พ.ศ. 2538 เป็นต้นมา) ส่วน ไตเก่า (ไตใน) คือ กลุ่มชาวไทใหญ่ที่อพยพเข้ามาตั้งรกรากอยู่ในเมืองไทย มายาวนาน บ้างก็เป็นลูกหลานของชาวไทใหญ่ที่เกิดและเติบโตในเมืองไทยและกลายเป็นคนท้องถิ่น หรือคนไทย ไปในที่สุด (อรัญญา ศิริผล, 2548)

ความเชื่อต่าง ๆ ตลอดจนเข้าร่วมงานประเพณีต่าง ๆ ของทางวัดน้อยลง จึงอาจกล่าวได้ว่า ความทันสมัยด้านหนึ่งคือให้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตที่สะดวกสบาย แต่อีกด้านหนึ่งกลับทำลายคุณค่าทางสังคมวัฒนธรรมดั้งเดิมที่สืบทอดต่อ ๆ กันมาเป็นเวลานานให้สูญหายไปด้วยเช่นกัน

ปัจจัยที่สาม ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและลัทธิบริโภคนิยม ในบริบทของสังคมเมืองด้วยสภาวะทางเศรษฐกิจแบบทุนนิยมในปัจจุบันนี้ ทำให้ผู้คนต่างต้องดิ้นรนประกอบอาชีพการงานและย้ายถิ่นที่อยู่อาศัยกันมากขึ้น อีกทั้งผู้คนต่างก็หันเหไปให้ความสำคัญกับวัตถุภายนอกมากกว่าการเข้าวัดทำบุญและร่วมงานประเพณีของทางวัด จึงส่งผลให้คนที่มาทำบุญร่วมงานกับทางวัดโดยเฉพาะในวันพระเริ่มลดลง ในส่วนของชาวไทยใหญ่ในสังคมชายขอบก็เช่นกัน ภายใต้สภาวะทางเศรษฐกิจสมัยใหม่ทำให้ผู้คนต่างต้องดิ้นรนทำงาน และย้ายถิ่นฐานไปตามงานที่ตนหาได้ ส่วนงานภาคการเกษตรภายในชุมชนคนรุ่นใหม่ก็ไม่ค่อยสนใจ การเคลื่อนย้ายของคนรุ่นใหม่จึงทำให้คนที่มาทำบุญร่วมงานกับทางวัดก็เริ่มลดลง อีกทั้งทำให้ประเพณีบางอย่างไร้คนสืบทอดและกำลังจะหายไป นอกจากนี้แล้ว ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจแบบทุนนิยมและลัทธิบริโภคนิยมยังส่งผลให้วัดโดยเฉพาะในสังคมเมืองซึ่งเป็นพื้นที่การทองที่วุ่นวายกลายเป็นตลาด ส่วนประเพณีพิธีกรรมต่าง ๆ ก็กลายเป็นสินค้า กล่าวคือ วัฒนธรรมประเพณีถูกแปรเป็นสินค้าสนองการบริโภคไว้เพื่อดูเพื่อเที่ยวมากขึ้น อีกทั้งในสภาพเศรษฐกิจยุคใหม่ก็ยังทำให้เกิดการแข่งขันในเชิงพาณิชย์ระหว่างวัดในการเรียกศรัทธา ส่วนการช่วยเหลืองานบุญของทางวัดก็เริ่มมีลักษณะการจ้างงานเข้ามาด้วยเช่นกัน ซึ่งส่งผลให้การมีปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันอันเป็นอัตลักษณ์ดั้งเดิมของชาวไทยใหญ่เริ่มจางหายไปตามระบบทุนนิยมที่เข้ามา

ปัจจัยที่สี่ ปัจจัยทางด้านสังคม การรวมตัวของผู้คนในชุมชนที่น้อยลง ก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการปรับเปลี่ยนวิถีทางประเพณีพิธีกรรมและความเชื่อของชาวไทยใหญ่ ซึ่งส่งผลให้เกิดการเข้าวัดทำบุญลดลง รวมถึงการไม่มีส่วนร่วมกับวัดในการจัดงานประเพณีต่าง ๆ ปรากฏการณ์ดังกล่าวไม่เพียงเกิดขึ้นเฉพาะในสังคมเมืองเท่านั้น ในสังคมชายขอบในปัจจุบันการรวมตัวของชาวไทยใหญ่ในชุมชนก็น้อยลงเช่นกัน เพราะนอกจากคนรุ่นใหม่จะเคลื่อนย้ายไปศึกษาและ

ทำงานในสังคมเมืองเพิ่มขึ้นแล้ว ความขัดแย้งภายในชุมชน² ก็ยังทำให้การรวมตัวของผู้คนในชุมชนไม่เหนียวแน่นเหมือนดังเช่นในอดีต ทั้งนี้ ชุมชนจัดว่ามีส่วนสำคัญในการส่งเสริมและผลักดันให้เกิดงานประเพณีต่าง ๆ ถ้าหากการรวมตัวของผู้คนไม่เหนียวแน่น ชุมชนก็จะมีพลังเหลืออยู่ ความเชื่อตลอดจนประเพณีพิธีกรรมต่าง ๆ ก็จะถูกทอดทิ้งและเลือนหายไปจากชุมชนในที่สุด ดังเช่น ประเพณีแห่นหัวศีลในชุมชนเมือง และประเพณีปอยแคในชุมชนชายขอบ เป็นต้น นอกจากนี้แล้ว ในเขตชุมชนเมือง การเข้ามาของไทใหญ่กลุ่มใหม่ก็ทำให้เกิดความแปลกแยกทางพื้นที่วัฒนธรรม ซึ่งทำให้วัดป่าเป้าและวัดกู่เต้ากลายเป็นพื้นที่ทางวัฒนธรรมของชาวไทใหญ่กลุ่มใหม่ในสังคมเมือง เมื่อมีชาวไทใหญ่กลุ่มใหม่มาทำบุญมากขึ้น จึงส่งผลให้คนเมืองในพื้นที่ไปร่วมงานบุญกับทางวัดน้อยลง อีกทั้งการก่อตั้งองค์กรของชาวไทใหญ่ที่มีสถานที่ทำงานอยู่ภายในวัดต่าง ๆ ของสังคมเมืองก็มีผลข้างเคียงที่ทำให้เกิดการแบ่งแยกเครือข่ายในกลุ่มของชาวไทใหญ่ในการช่วยเหลืองานของแต่ละวัดด้วยเช่นกัน

ปัจจัยที่ห้า ปัจจัยทางด้านพื้นที่ นับเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลให้ประเพณีบางอย่างของไทใหญ่ถูกลดทอนลงไป ดังเช่น ประเพณีเข้าवास หรือเข้าปริวาสกรรมในวัดไทใหญ่ของสังคมเมือง แม้ว่าวัดไทใหญ่ในสังคมเมืองจะไม่มีการจัดประเพณีเข้าवासเนื่องด้วยข้อจำกัดทางด้านพื้นที่ก็ตาม แต่ในปัจจุบันวัดไทใหญ่ในสังคมชายขอบของเชียงใหม่ ดังเช่น วัดนาหวาย และวัดเวฬุวัน ในตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว ก็ยังคงมีการจัดประเพณีดังกล่าวนี้ในเดือน 2 ของไทใหญ่ หรือเดือนมกราคมของทุกปี เนื่องด้วยวัดทั้งสองแห่งนี้อยู่ในสังคมชนบท และมีพื้นที่นอกเขตวัดที่กว้างขวางจึงเอื้ออำนวยต่อการจัดประเพณีเข้าवास แต่ขณะที่วัดป่าเป้าและวัดกู่เต้าเป็นวัดที่มีสถานที่คับแคบ และอยู่ใจกลางเมืองซึ่งไม่มีบริเวณป่าไผ่เคียงอีกทั้งในวัดมีนักท่องเที่ยวเข้าออกตลอดเวลา ดังนั้นสถานที่ของวัดจึงไม่สะดวกที่จะจัดงานประเพณีดังกล่าว จึงนับเป็นการยากที่จะมีการรื้อฟื้นประเพณีเข้าवासให้เกิดขึ้นภายในวัดไทใหญ่ของสังคมเมือง

² ความขัดแย้งในชุมชนเมือง พบในกรณีวัดป่าเป้าที่มีความขัดแย้งระหว่างวัดกับชาวบ้านในเรื่องการขึ้นค่าเช่าที่ดินของทางวัด ส่วนความขัดแย้งในชุมชนชายขอบ พบในกรณีวัดนาหวายที่มีความขัดแย้งระหว่างวัดกับชาวบ้านในเรื่องพฤติกรรมของพระสงฆ์ที่ชาวบ้านมองว่า เจ้าอาวาสมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมกับความเป็นสมณเพศ

การปรับเปลี่ยนวิถีทางประเพณีพิธีกรรมและความเชื่อของชาวไทยใหญ่ ในกระแสความเคลื่อนไหวทางสังคม

ด้านการปรับเปลี่ยนวิถีทางประเพณีพิธีกรรมและความเชื่อของชาวไทยใหญ่ในกระแสความเคลื่อนไหวทางสังคม ในปัจจุบันนั้นมีการปรับเปลี่ยนไปในลักษณะต่าง ๆ ซึ่งในด้านการปรับเปลี่ยนวิถีทางประเพณีพิธีกรรมของชาวไทยใหญ่พบ 3 ประการ ประการที่หนึ่ง คือ การปรับเปลี่ยนระยะเวลาในการจัดงานประเพณี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเพณีปอยส่างลองในสังคมเมือง ซึ่งในด้านของสังคมชายขอบในตำบลเมืองนะ ทั้งวัดนาหวายและวัดเวฬุวันต่างก็จัดงานปอยส่างลองในช่วงเดือนมีนาคมตามกำหนดการของประเพณีท้องถิ่น ส่วนในสังคมเมืองนั้นในบริบทที่อยู่ในพื้นที่ท่องเที่ยว วัดป่าเป้าซึ่งเป็นวัดแรกที่ริเริ่มหรือฟันในการจัดงานประเพณีดังกล่าวมาก่อนวัดอื่นในสังคมเมือง จึงทำให้กำหนดการในการจัดงานปอยส่างลองถูกกำหนดลงในปฏิทินท่องเที่ยวของประเทศไทยให้เป็นไปตามวันและมีระยะเวลาในการจัดงานตามที่หน่วยงานภาครัฐได้กำหนดไว้นั้นคือ จัดในวันที่ 4-6 เมษายน ของทุกปี

การปรับเปลี่ยนวิถีทางประเพณีพิธีกรรมประการที่สอง คือ การปรับเปลี่ยนบทบาทของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดประเพณีพิธีกรรม เนื่องด้วยในบริบทของสังคมเมืองเชียงใหม่ซึ่งเป็นพื้นที่แห่งการท่องเที่ยว และได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยให้บรรจงานปอยส่างลองซึ่งเป็นประเพณีสำคัญของชนชาติพันธุ์ไทใหญ่ลงในปฏิทินการท่องเที่ยว ปัจจัยดังกล่าวนอกจากจะทำให้กำหนดการและระยะเวลาการจัดงานคลาดเคลื่อนไปจากคติประเพณีดั้งเดิมแล้ว ก็ยังทำให้บทบาทของผู้ที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับการจัดประเพณีปอยส่างลองของวัดไทใหญ่ในสังคมเมืองต้องมีส่วนเกี่ยวข้องกับบุคคลจากหน่วยงานของภาครัฐด้วยเช่นกัน อาทิ การเชิญบุคคลสำคัญมาเป็นประธานในการเปิดงานประเพณี ส่วนในกรณีของบ้านนาหวายและบ้านเมืองนะซึ่งเป็นชุมชนชายขอบที่อยู่ห่างไกล ประเพณีในท้องถิ่นดังกล่าวนั้นจึงเป็นประเพณีที่จัดตามวิถีประจำกลุ่มชาติพันธุ์ที่ปฏิบัติสืบต่อกันมา โดยมีได้เกี่ยวข้องกับหน่วยงานภาครัฐมากนัก ดังนั้น ในการเปิดงานประเพณีสำคัญต่าง ๆ จึงเป็นแบบไม่เป็นทางการ

นอกจากบทบาทของบุคคลจากหน่วยงานภาครัฐที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับงานประเพณีพิธีกรรมของชาวไทยใหญ่แล้ว ในพื้นที่วัดในสังคมเมืองที่เป็นศูนย์รวม

ในการจัดประเพณีของชาวไทยใหญ่และเป็นพื้นที่แห่งการท่องเที่ยว บทบาทของ ผู้คนที่มาร่วมงานจึงมิได้มีเฉพาะชาวไทยใหญ่อีกต่อไป การได้รับการสนับสนุนจาก การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยนั้น เป็นแรงผลักดันให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและ ชาวต่างประเทศต่างสนใจเข้ามาชมงานประเพณีของชาวไทยใหญ่มากขึ้น แต่ใน ขณะที่งานประเพณีในสังคมชายขอบ บทบาทของผู้คนที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับงานก็มี เพียงเฉพาะชาวไทยใหญ่และกลุ่มชาติพันธุ์ที่อยู่บริเวณใกล้เคียงเท่านั้น เนื่องด้วย ความห่างไกลของพื้นที่ อีกทั้งยังไม่ได้รับการประชาสัมพันธ์จากหน่วยงานการ ท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ดังนั้น พื้นที่ดังกล่าวจึงยังไม่เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว มากนัก ซึ่งทำให้ชาวไทยใหญ่ในพื้นที่ชายขอบยังคงดำเนินงานประเพณีตามแบบวิถี ในท้องถิ่น ไม่ว่าจะกำหนดการหรือระยะเวลาการจัดงาน รวมถึงบทบาทของ บุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องหรือมีส่วนร่วมในงานประเพณี

การปรับเปลี่ยนวิถีทางประเพณีพิธีกรรมประการที่สาม คือ การปรับ เปลี่ยนทางด้านรูปแบบของประเพณีพิธีกรรม ซึ่งจำแนกได้เป็น 3 ประเด็น ดังนี้

1) **การลดทอนประเพณีพิธีกรรมในรอบปีของไต³** ประเพณีพิธีกรรมใน รอบปีของชาวไทยใหญ่ในสังคมเมืองและสังคมชายขอบในกรณีศึกษา เมื่อนำมา เปรียบเทียบกันแล้วก็พบว่า ประเพณีไทใหญ่ในสังคมเมือง ปัจจุบันมีประเพณีที่ถูก ลดทอนลงไปหลายประเพณี เช่น ประเพณีเข้าวาส ประเพณีหลู่ข้าวใหม่ ประเพณี หลู่ข้าวหย่ากู่ เป็นต้น ซึ่งสาเหตุที่ทำให้ประเพณีไทใหญ่บางประเพณีหายไปนั้น ส่วนหนึ่งก็เนื่องมาจากชุมชนชาวไทยใหญ่ยุคเก่าได้สลายไป รวมถึงวิถีชีวิตของ ชาวไทใหญ่กลุ่มใหม่ที่ต้องดิ้นรนทำงาน ซึ่งทำให้ขาดการรวมตัวของผู้คนที่จะมา สืบสานประเพณีไทใหญ่ให้อยู่คู่กับชุมชน ทั้งนี้แม้ว่าทางวัดจะพยายามรื้อฟื้น ประเพณีได้ขึ้นมาแล้วก็ตาม แต่ก็รื้อฟื้นได้เพียงแค่มิ่ก่ประเพณีเท่านั้น ส่วนประเพณี ไทใหญ่ในสังคมชายขอบ แม้ว่าจะมีประเพณีต่าง ๆ ครบทั้ง 12 เดือน แต่ประเพณี บางอย่างก็กำลังถูกลดทอนลงไปเหลือจัดเป็นเพียงบางปีเท่านั้น เช่น ประเพณีปอยแค่ เป็นต้น ในส่วนประเพณีที่ถูกลดทอนลงไปแล้วได้แก่ ปอยซอนน้ำพารา ซึ่งสาเหตุที่ ทำให้ประเพณีดังกล่าวหายไป ก็คือ ขาดผู้ชำนาญในการทำงซอน ซึ่งเป็นอุปกณ์

³ ชาวไทใหญ่ มักเรียกตนเองว่า คนไต ส่วนคำว่า “ไทใหญ่” เป็นคำที่คนไทยในประเทศไทย ใช้เรียกกัน แต่สำหรับคนต่างชาติจะเรียกว่า ซาน หรือ ฉาน ตามแบบภาษาพม่า

สำคัญที่ใช้ในประเพณีดังกล่าว รวมถึงปัญหาความขัดแย้งภายในชุมชนจึงทำให้ไม่มีการรวมตัวหรือฟื้นฟูประเพณีดังกล่าวกันอย่างจริงจัง

2) การรับเอาประเพณีพิธีกรรมตามแบบวัฒนธรรมภายนอก การรับเอาประเพณีพิธีกรรมตามแบบวัฒนธรรมภายนอกเข้ามาในวิถีประเพณีของชาวไทยใหญ่เป็นปรากฏการณ์ที่มีให้เห็นในสังคมชายขอบ ไม่ว่าจะเป็นประเพณีทานก๋วยสลากหรือประเพณีลอยกระทง แต่ประเพณีดังกล่าวไม่มีจัดในวัดป่าเป้าและวัดกู่เต้าในสังคมเมือง ทั้งนี้เนื่องจากวัดต่าง ๆ ในสังคมเมืองมีการจัดประเพณีทานก๋วยสลากกันหลายวัด อีกทั้งประเพณีลอยกระทงทางเทศบาลนครเชียงใหม่ก็มีการจัดงานอย่างยิ่งใหญ่ จึงทำให้วัดชาวไทยใหญ่ในเมืองมิได้จัดประเพณีทั้งสองดังกล่าวขึ้น อย่างไรก็ตามประเพณีทานก๋วยสลากและประเพณีลอยกระทงนั้น มีจัดขึ้นในสังคมชายขอบ ทั้งนี้เพราะสังคมชายขอบบ้านนาห้วยและบ้านเมืองนะประชากรส่วนมากเป็นชาวไทยใหญ่ที่อยู่ปะปนกับคนเมืองซึ่งทำให้เกิดการรับผ่านวัฒนธรรมของกันและกัน อีกทั้งในสังคมชายขอบทั้งสองพื้นที่ดังกล่าวต่างก็เป็นชุมชนในสังคมชนบทซึ่งมีสถานที่จัดงานประเพณีเพียงไม่กี่แห่ง ดังนั้น การจัดประเพณีตามแบบวัฒนธรรมภายนอกจึงเป็นสิ่งที่ตอบสนองของความต้องการร่วมกันของชุมชนในการปรับประยุกต์ให้มีประเพณีใหม่ ๆ เกิดขึ้นในท้องถิ่น

3) การดำเนินกิจกรรมรูปแบบใหม่ในประเพณีตามแบบวัฒนธรรมภายนอก การนำเอารูปแบบกิจกรรมต่าง ๆ ตามแบบสังคมภายนอกเข้ามาจัดภายในงานประเพณีต่าง ๆ ของชาวไทยใหญ่นับเป็นการปรับเปลี่ยนวิถีทางประเพณีพิธีกรรมของชาวไทยใหญ่ในอีกลักษณะหนึ่ง ซึ่งในสังคมเมืองรูปแบบกิจกรรมใหม่ที่รับเข้ามาคือ การเปิดคอนเสิร์ตในงานประเพณีปอยเปี๊ยะใหม่ไต่ที่วัดกู่เต้า โดยกิจกรรมการแสดงคอนเสิร์ตวงดนตรีชาวไทยใหญ่ที่มาแสดงภายในงานปอยเปี๊ยะใหม่ไต่ นี้ ก็เป็นเสมือนตัวแทนอัตลักษณ์และเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงวัฒนธรรมสมัยใหม่ของชาวไทยใหญ่ สำหรับในสังคมชายขอบรูปแบบกิจกรรมตามแบบสังคมภายนอกที่ชาวไทยใหญ่รับเข้ามาจัดในงานประเพณี ก็คือ การแสดงซอสดริงในประเพณีปอยเปี๊ยะล่างลง และการประกวดนางนพมาศในประเพณีลอยกระทง

ท่ามกลางกระแสความเคลื่อนไหวทางสังคม นอกจากวิถีทางประเพณีพิธีกรรมของชาวไทยใหญ่จะปรับเปลี่ยนแล้ว ความเชื่อในประเพณีพิธีกรรมของชาวไทยใหญ่ก็ยังปรับเปลี่ยนด้วยเช่นกัน

การปรับเปลี่ยนทัศนคติและความเชื่อของชาวไทยใหญ่ ในพื้นที่สามารถจำแนกได้ 2 ประเด็น ดังนี้

1) **การลดทอนความเชื่อเรื่องผีในหมู่ชาวไทยใหญ่** โดยเฉพาะในกลุ่มชาวไทยใหญ่ที่มีการศึกษาและอาศัยอยู่ในสังคมเมืองนั้น หลายคนกล่าวไปในทิศทางเดียวกัน คือ เชื่อในทางพุทธศาสนามากกว่าที่จะเชื่อเรื่องผี หรือบางคนก็เชื่อแต่ทางพุทธศาสนาเพียงด้านเดียวและปฏิเสธในความเชื่อทางผีโดยสิ้นเชิง อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าในสังคมเมืองจะไม่ปรากฏประเพณีทางผี แต่ก็เชื่อว่าความเชื่อทางผีจะหายไปจากความเชื่อของชาวไทยใหญ่ไปเสียทีเดียว ปัจจุบันความเชื่อทางผีก็ยังคงแฝงอยู่ในประเพณีต่าง ๆ ของชาวไทยใหญ่ในสังคมเมือง ดังเช่นในกรณีวัดป่าเป้าและวัดกุเต้าที่ยังคงเช่นไหว้หอเสี้ยววัดทุกครั้งที่มีการจัดงานประเพณีสำคัญทางพุทธศาสนา ทั้งนี้อิทธิพลของพุทธศาสนาที่เข้ามานั้น ทำให้บทบาทของผีถูกลดทอนลงกลายเป็นเพียงส่วนประกอบหนึ่งของประเพณี และบางครั้งก็กลายเป็นส่วนเสริมพุทธศาสนาให้มีความสำคัญมากขึ้นเท่านั้น

2) **การรับเอาความเชื่อเรื่องผีตามแบบล้านนา** การเข้ามาอาศัยอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ของชาวไทยใหญ่ ทำให้เกิดการรับเอาความเชื่อเรื่องผีตามแบบล้านนาเข้ามาในวิถีชีวิต รวมถึงวิถีประเพณีทางผีในสังคมชายขอบ สำหรับสังคมชายขอบ ผีเจ้าเมืองตามคติล้านนาที่ชาวไทยใหญ่นับถือ เช่น เจ้าหลวงคำแดง และเจ้าซ้อมือเหล็ก เป็นต้น ส่วนในสังคมเมือง ผีเจ้าเมืองตามคติล้านนาที่ชาวไทยใหญ่นับถือและรู้จักกันดีนั่นก็คือ เจ้าพ่อช้างเผือก ทั้งนี้แม้ว่าในปัจจุบันชาวไทยใหญ่ในสังคมเมืองจะไม่มีประเพณีแม่เจ้าเมืองแล้วก็ตาม แต่ชาวไทยใหญ่ที่อาศัยอยู่บริเวณบ้านป่าเป้าและบ้านกุเต้าซึ่งใกล้กับตำบลช้างเผือก ก็ยังคงให้ความสำคัญกับการไปร่วมในประเพณีเช่นไหว้เจ้าพ่อช้างเผือก ซึ่งเป็นผีอารักษ์ในท้องถิ่นล้านนาแห่งนี้และมีการจัดประเพณีเช่นไหว้กันทุกปี

การปรับเปลี่ยนทางอัตลักษณ์ของชาวไทยใหญ่

การปรับเปลี่ยนในมิติที่สัมพันธ์กับพื้นที่ท่องเที่ยว อำนาจรัฐ และผลประโยชน์ที่เข้ามา ไม่เพียงมีผลต่อการปรับเปลี่ยนวิถีทางประเพณีพิธีกรรมและความเชื่อของชาวไทยใหญ่เท่านั้น แต่ยังมีผลต่อการปรับเปลี่ยนทางอัตลักษณ์ของชาวไทยใหญ่ในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

1) การปรับตัวบนทางอัตลักษณ์สู่สังคมและวัฒนธรรมภายนอกด้วยการแสดงออกถึงอัตลักษณ์ใหม่ในการเป็นส่วนหนึ่งของรัฐไทยผ่านทางประเพณีพิธีกรรม

เนื่องด้วยการปรับตัวบนทางอัตลักษณ์ของชาวไทยใหญ่ที่เกิดขึ้นภายใต้ระบบการปกครองของราชอาณาจักรไทย วัฒนธรรมและตัวตนความเป็น “ไทใหญ่” ได้ถูกผลิตซ้ำและสร้างตัวตนใหม่ในหลายลักษณะ ไม่ว่าจะเป็นการนำเสนอเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่เคยเป็นอาณาจักรอันยิ่งใหญ่ โดยนำตำนานของกษัตริย์เมืองมวพระนามว่า เจ้าเสือข่านฟ้ามาเล่าใหม่ ตลอดจนการนำเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ความเป็นบ้านที่เมืองน่องระหว่างไทใหญ่กับสยามประเทศมาผูกโยงกับตำนานสมเด็จพระนเรศวรเพื่อให้เห็นถึงความเป็นชาติพันธุ์ไทเดียวกับคนไทย นอกจากนี้แล้วชาวไทยใหญ่นำเอาสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่มีในสังคมไทยมาเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมของไทใหญ่ ดังจะเห็นได้จากไม่ว่าจะเป็นในงานประเพณีหรืองานนิทรรศการใดก็ตาม พื้นที่บนเวทีทางวัฒนธรรมของชาวไทยใหญ่ทุกครั้งก็จะประดับไปด้วยธงชาติไทย ธงชาติไทใหญ่ ธงพระพุทธศาสนา และพระบรมฉายาลักษณ์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของไทย อีกทั้งในขบวนปอยสา่งลอง ชาวไทใหญ่ก็จะมีกรนำพระบรมฉายาลักษณ์ และธงชาติไทยเข้ามาประกอบในขบวนงานปอยสา่งลองทุกครั้ง เพื่อสื่อให้แสดงให้เห็นว่า ความเป็นไทย พุทธศาสนา และไทใหญ่นั้นเป็นหนึ่งเดียวกัน ซึ่งนับว่าเป็นการปรับอัตลักษณ์ใหม่ โดยการเชื่อมโยงประวัติศาสตร์ รวมถึงวัฒนธรรมให้เข้ากับความเป็นไทย โดยใช้พื้นที่งานบุญประเพณีและความเชื่อทางพุทธ ในการเป็นเวทีแสดงออกถึงสายสัมพันธ์ดังกล่าว

2) การผลิตซ้ำ สร้างใหม่ หรือฟื้นฟูทางประเพณีพิธีกรรมเพื่อนำเสนออัตลักษณ์และเรียกร้องทางชาติพันธุ์

เนื่องด้วยไทใหญ่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์สำคัญของจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งการดำรงตนอยู่ในกระแสของจุดดึงดูดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้กลายเป็นบริบทสำคัญของกรรื้อฟื้นประเพณีพิธีกรรม และการเรียกร้องทางชาติพันธุ์ของชาวไทยใหญ่ในปัจจุบัน ภายใต้พลวัตของปฏิสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานภาครัฐ วัด และกลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่ อันนำไปสู่การใช้พื้นที่ในการหวนกลับไปสู่ประวัติศาสตร์ และการสร้างสำนึกร่วมกันทางชาติพันธุ์ของชาวไทยใหญ่นี้เอง หน่วยงานของรัฐจึงได้

กำหนดให้ประเพณีพิธีกรรมของชาวไทยใหญ่เป็นวัฒนธรรมที่ใช้ดึงดูดนักท่องเที่ยว ซึ่งทำให้เกิดการรื้อฟื้นประเพณีไทใหญ่ต่าง ๆ ขึ้นมาอย่างกว้างขวาง และมีส่วนทำให้ “รูปแบบ” ของงานปอยไทใหญ่ต่างไปจากเดิม เพื่อดึงดูดความสนใจจากผู้ร่วมงาน งานบุญของวัดไทใหญ่ในสังคมเมืองจึงกลายเป็น “พื้นที่ประเพณี ประดิษฐ์” ภายใต้ “ทุน” จากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว อีกทั้งการรื้อฟื้นและสร้างใหม่ทางประเพณีขึ้นมา ก็ยังมีส่วนเชื่อมโยงกับอดีตและเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ เมื่อมีการรื้อฟื้นและประดิษฐ์สร้างทางประเพณี ชาวไทใหญ่จึงใช้ประวัติศาสตร์และการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมในการสร้างสำนึกร่วมกัน ซึ่งนำไปสู่การใช้พื้นที่ทางประเพณีเป็นสื่อในการนำเสนออัตลักษณ์ที่เชื่อมโยงกับความเป็นไทย และเรียกร้องสิทธิทางชาติพันธุ์ของตัวเอง ทั้งนี้เพื่อให้ตระหนักถึงคุณค่าและยอมรับในการดำรงอยู่ร่วมในสังคมเดียวกัน

ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าประเพณีพิธีกรรมเป็นสิ่งที่ไม่แน่นอนตายตัวและมีการปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์และสังคมที่แวดล้อมอย่างต่อเนื่อง ดังในกรณีของชาวไทยใหญ่ที่มีการรื้อฟื้นและประดิษฐ์สร้างประเพณี โดยการปรับกิจกรรมต่าง ๆ ภายในงานประเพณี เพื่อสร้างสำนึกร่วมกันและเป็นสื่อในการนำเสนออัตลักษณ์และเรียกร้องทางชาติพันธุ์ ซึ่งในแง่ดังกล่าวนี้ก็มีส่วนทำให้อัตลักษณ์ของไทใหญ่ต้องปรับเปลี่ยนไปในลักษณะต่าง ๆ เช่น นำเสนอเรื่องราวทางประวัติศาสตร์เพื่อสร้างสำนึกทางชาติพันธุ์ รวมถึงการหลอมรวมเข้ากับไทย ภายใต้เชื้อชาติ ภาษา และศาสนาเดียวกัน เพื่อให้คนไทยซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มใหญ่และมีอำนาจมากกว่าได้ตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของกลุ่มชาติพันธุ์ของตน กล่าวได้ว่า การปรับเปลี่ยนวิถีทางประเพณีนี้มีผลให้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์มีการปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมทางสังคมด้วยเช่นกัน

นอกจากนี้แล้ว การจัดประเพณีพิธีกรรมของชาวไทยใหญ่ในปัจจุบันก็ยังทำให้เกิดความหมายใหม่ขึ้นมา กล่าวคือ มิได้มุ่งจัดเพื่อสืบทอดทางวัฒนธรรมด้านเดียวดังแต่ก่อน แต่จัดเพื่อนำเสนอและเรียกร้องทางชาติพันธุ์ เพื่อให้ได้มาซึ่งการดำรงอยู่อย่างมีศักดิ์ศรีและมีคุณค่า รวมถึงเพื่อให้รู้ว่าพวกเขามีวัฒนธรรมเป็นของตัวเองมากกว่าการเป็นแรงงานข้ามชาติหรือเป็นผู้อพยพ ในแง่มุมดังกล่าวมานี้ประเพณีพิธีกรรมจึงเปรียบเสมือนเครื่องมือในการต่อรองเชิงอัตลักษณ์

(Negotiating Identity) ของชาวไทยใหญ่ ด้วยการใช้พื้นที่ทางประเพณีในการเรียกร้องต่อตรงกับกลุ่มที่มีอำนาจเหนือกว่าเพื่อบ่งบอกถึงตำแหน่งจุดยืนในสังคม และเพื่อการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายเพื่อสิทธิผลประโยชน์ต่าง ๆ ของตนในสังคมต่อไป

ผลของการปรับเปลี่ยนทางอัตลักษณ์ของชาวไทยใหญ่สู่สังคมและวัฒนธรรมภายนอก

ผลของการปรับเปลี่ยนทางอัตลักษณ์ของชาวไทยใหญ่สู่สังคมและวัฒนธรรมภายนอกมีทั้งผลต่อสังคมไทยและผลต่อชาวไทยใหญ่เอง ดังนี้

ผลของการปรับเปลี่ยนที่มีต่อสังคมไทย ที่เห็นได้อย่างชัดเจน คือ

1) ทำให้เกิดองค์กรต่าง ๆ ที่ให้ความช่วยเหลือและเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับชาวไทยใหญ่

การเคลื่อนไหวของชาวไทยใหญ่มีผลต่อสังคมไทยโดยตรงในด้านทำให้เกิดองค์กรภาคเอกชนต่าง ๆ ที่ก่อตั้งขึ้นมาเพื่อให้ความสนับสนุนและช่วยเหลือชาวไทยใหญ่ในประเทศไทยในด้านต่าง ๆ อาทิ ด้านวัฒนธรรม เช่น สมาคมการศึกษาและวัฒนธรรมไทยใหญ่, ด้านการศึกษา เช่น มูลนิธิห้องเรียนความคิด, ด้านสิทธิแรงงานข้ามชาติ เช่น มูลนิธิ MAP ด้านสิทธิเด็กและสตรี เช่น มูลนิธิ SWAN (Shan Women's Action Network) เป็นต้น องค์กรภาคเอกชนเหล่านี้ มีส่วนสำคัญอย่างมากในการให้ความช่วยเหลือชาวไทยใหญ่ซึ่งเป็นแรงงานสำคัญที่ช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจ โดยเฉพาะทางภาคเหนือของไทย นอกจากนี้แล้ว องค์กรเหล่านี้ยังมีส่วนช่วยทำให้คนไทยได้ตระหนักรู้ถึงบทบาทของชาวไทยใหญ่ในฐานะของกลุ่มแรงงานหลักที่ไทยต้องพึ่งพา อีกทั้งยังช่วยเผยแพร่ข้อมูลทางด้านกิจกรรมรวมทั้งวัฒนธรรมของชาวไทยใหญ่ให้เป็นที่รับรู้กันอย่างทั่วถึง และทำให้คนไทยได้ทราบว่าไทยใหญ่เป็นชนชาติที่มีวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน ทั้งยังมีเชื้อสายที่ใกล้ชิดทางชาติพันธุ์กับคนไทยอย่างมาก ซึ่งก็เป็นการช่วยปรับทัศนคติของคนไทยที่มีต่อชาวไทยใหญ่ไปในแง่บวกมากขึ้นด้วยเช่นกัน

2) ทำให้เกิดองค์ความรู้และจุดประกายให้เกิดงานวิจัยเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทยใหญ่เพิ่มขึ้น

การนำเสนอและแสดงออกทางอัตลักษณ์ของชาวไทยใหญ่นั้นมีส่วนทำให้เกิดองค์ความรู้และเกิดงานวิจัยเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทยใหญ่ในรูปแบบตำรา และ

เอกสารทางวิชาการทางด้านต่าง ๆ มากขึ้น เช่น ทางด้านภาษา วรรณกรรม สังคม มานุษยวิทยา ประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม ที่เผยแพร่ในประเทศไทยทั้งภาษาไทย และภาษาต่างประเทศ อีกทั้งยังทำให้เกิดการเผยแพร่ข้อมูลทางเว็บไซต์ต่าง ๆ ในโลกอินเทอร์เน็ตมากขึ้นด้วยเช่นกัน ซึ่งทำให้ทั้งคนไทยและคนต่างชาติได้รับข้อมูลเกี่ยวกับชาวไทยใหญ่อย่างกว้างขวาง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ สถาบัน เจ้าฟ้าของชาวไทยใหญ่ ถิ่นฐานชาวไทยใหญ่ในรัฐฉาน และข่าวสารกิจกรรมความเคลื่อนไหวของชาวไทยใหญ่ทั้งในประเทศไทยและนอกประเทศ

ผลของการปรับเปลี่ยนที่มีต่อชาวไทยใหญ่ ที่เห็นได้อย่างชัดเจน คือ

1) หน่วยงานภาครัฐให้ความช่วยเหลือและดูแลเรื่องสิทธิของชาวไทยใหญ่

ผลของการปรับเปลี่ยนทางอัตลักษณ์ของชาวไทยใหญ่ผู้สังคมนิยมวัฒนธรรม ภายนอกนั้น มีผลต่อชาวไทยใหญ่เองในการทำให้หน่วยงานภาครัฐเห็นความสำคัญของกลุ่มแรงงานชาวไทยใหญ่มากขึ้น ทั้งในฐานะกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีบทบาททางด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และในฐานะแรงงานข้ามชาติที่มีบทบาทในภาคเศรษฐกิจ ดังนั้นจึงออกกฎหมายคุ้มครองสิทธิต่าง ๆ ของแรงงานข้ามชาติ โดยเฉพาะสิทธิทางด้านการทำงานและกระบวนการยุติธรรม ทั้งนี้หน่วยงานภาครัฐที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับแรงงานข้ามชาติ อาทิ สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และสำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน ก็ยังทำงานร่วมกับหน่วยงานภาคเอกชนอื่น ๆ ในการเผยแพร่ข้อมูลทางกฎหมาย และให้ความช่วยเหลือแรงงานข้ามชาติชาวไทยใหญ่ที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมจากนายจ้างในรูปแบบต่าง ๆ ด้วยเช่นกัน นอกจากนี้แล้ว การเคลื่อนไหวของชาวไทยใหญ่ในฐานะแรงงานข้ามชาติ ก็ยังทำให้หน่วยงานภาครัฐหันมาสนใจในด้านความเป็นอยู่ของกลุ่มแรงงานเหล่านี้มากขึ้น ด้วยการออกพ.ร.บ.ดูแลช่วยเหลือทั้งทางด้านสุขภาพและการศึกษาเพื่อให้ตัวแรงงานเอง รวมถึงบุตรหลานของแรงงานมีคุณภาพชีวิตและมีโอกาสในการทำงานที่ดีขึ้น

2) ชาวไทยใหญ่กลายเป็นผู้อุปถัมภ์ทางพุทธศาสนาในกลุ่มใหม่และทางวัดต่าง ๆ เปิดรับประเพณีของชาวไทยใหญ่เพิ่มขึ้น

ผลของการปรับเปลี่ยนทางอัตลักษณ์ของชาวไทยใหญ่ผู้สังคมนิยมวัฒนธรรมภายนอกในรูปแบบของการฟื้นฟูประเพณีทางพุทธศาสนาที่มากขึ้นและเป็นไปอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้ชาวไทยใหญ่เป็นกลุ่มศรัทธาใหม่ที่เป็นผู้อุปถัมภ์

คำขวัญวัดต่าง ๆ ในจังหวัดเชียงใหม่ อีกทั้ง ด้วยความที่ชาวไทยใหญ่อาศัยอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่จำนวนมาก และขยายพื้นที่ไปในหลายอำเภอ กอปรกับความศรัทธาแรงกล้าในพุทธศาสนาของชาวไทยใหญ่ จึงทำให้วัดต่าง ๆ ในจังหวัดเชียงใหม่ต่างเรียกศรัทธาชาวไทยใหญ่ด้วยการฟื้นฟูประเพณีแบบไทใหญ่ขึ้นมา ซึ่งมีส่วนทำให้ประเพณีของชาวไทยใหญ่แผ่ขยายไปในหลายอำเภอของจังหวัดเชียงใหม่อย่างรวดเร็วในระยะไม่กี่ปีที่ผ่านมา ดังเช่น ปอยส่างลอง โดยในปี 2555 มีการจัดประเพณีดังกล่าวในอำเภอต่างๆ ของเชียงใหม่ถึง 12 อำเภอ รวม 29 วัด ซึ่งได้แก่อำเภอเมือง แมริม แม่แตง สันทราย สารภี สันกำแพง ดอยสะเก็ด เชียงดาว เวียงแหง ไชยปราการ ผาง และแม่อาาย

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยพบว่า **“อัตลักษณ์ความเป็นไทเป็นสิ่งที่ไม่คงที่ หากแต่มีการปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์และและสังคมที่แวดล้อมอยู่”**

จากเนื้อหาที่กล่าวมาข้างต้นสอดคล้องกับแนวคิดของ ยศ สันตสมบัติ (2543, หน้า 245-246) ที่ได้กล่าวว่า **ความเป็นไท มีข้ออัตลักษณ์สำเร็จรูปและแน่นอนตายตัว หากแต่เป็นการเลือกที่จะบ่งชี้ตนเองและการสร้างสำนึกทางประวัติศาสตร์ขึ้นมาชุดหนึ่ง** เนื่องเพราะการกระทำดังกล่าวให้ผลประโยชน์สูงสุดแก่ตนในเงื่อนไขของปัจจุบัน คนไทเลือกผลิตประเพณีใหม่ ๆ เช่น เลือกปรับประเพณีเดิม หรืองานปอย เพื่อจัดองค์ประกอบใหม่ซึ่งเน้นการรวมตัวทางสังคมในบริบทของการปรับจุดเผชิญหน้ากับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ การผลิตใหม่ของอัตลักษณ์แห่งความเป็นไทจึงเกิดขึ้นในบริบทของการปรับตัวให้สอดคล้องกับยุคสมัยและการใช้ลักษณะทางวัฒนธรรมประเพณีบางประการเป็นอาวุธในการต่อสู้เพื่อปกป้องผลประโยชน์ของตน

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาในงานวิจัยนี้ก็พบว่า **การปรับตัวบนทางอัตลักษณ์ของชาวไทยใหญ่นั้นมิได้มีลักษณะแบ่งแยกตัวตนออกจากกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ เสมอไป** แต่ในบางครั้งก็เกิดในลักษณะของการเชื่อมโยงเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ตลอดจนวัฒนธรรมของตนให้เข้ากับของกลุ่มชาติพันธุ์ที่ใหญ่กว่า ทั้งนี้เพื่อให้กลุ่มที่ใหญ่กว่านั้นได้ตระหนักถึงความเป็นเผ่าพันธุ์เดียวกัน อันจะนำไปสู่การต่อรองเพื่อสิทธิประโยชน์และการดำรงอยู่อย่างมีศักดิ์ศรีภายในสังคมไทยต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่า น่าจะมีการศึกษาค้นคว้าต่อไปในประเด็นทางวัฒนธรรม คือ ศึกษาในแง่ของกระบวนการทางวัฒนธรรมของชาวไทยใหญ่ว่าพวกเขามีกระบวนการผสมผสานวัฒนธรรมเก่ากับวัฒนธรรมใหม่ และมีกระบวนการฟื้นฟู อนุรักษ์วัฒนธรรมของพวกเขาอย่างไร

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University

บรรณานุกรม

- ฉลาดชาย รมิตานนท์, วิระดา สมสวัสดิ์ และเรณู วิชาศิลป์. (2541). *ไท ; TAI*.
เชียงใหม่: โรงพิมพ์มีงเมือง.
- พรรณิดา ชันธพัทธ์. (2554). การคงอยู่ของประเพณีพิธีกรรมของชาวไทยใหญ่ใน
ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่. ใน มนธิรา ราโท
(บรรณาธิการ), *อัตลักษณ์ไทใหญ่ในกระแสความเปลี่ยนแปลง* (หน้า 113-
158). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ยศ สันตสมบัติ. (2543). *หลักช้าง: การสร้างใหม่ของอัตลักษณ์ไทในได้คง*.
กรุงเทพฯ: อมรินทร์บุ๊คเซ็นเตอร์.
- วันดี สันติวุฒิมณี. (2545). *กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวไทยใหญ่*
ชายแดนไทย-พม่า กรณีศึกษา: หมู่บ้านเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง จังหวัด
เชียงใหม่. วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยมหิดล, คณะ
สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมชาติ อ่องสกุล. (2546). *รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการวิจัยประวัติศาสตร์*
ชุมชนในเชียงใหม่: การสร้างประวัติศาสตร์ท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: สำนักงาน
กองทุนสนับสนุนการวิจัย
- สายสม ธรรมธิ. (2538). *ลายสักไทใหญ่*. เชียงใหม่: สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัย
เชียงใหม่.
- อรัญญา ศิริผล. (2548). *คนพลัดถิ่นกับการกลายเป็นสินค้า: ประสบการณ์ชีวิตของ*
ชุมชนไทใหญ่กับการค้าแรงงานในมิติทางสังคมวัฒนธรรมบริเวณชายแดน
ไทย-พม่า. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.